

גליון א'מ

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

פרשת לך לך

"בין עובד אלקים לאשר לא עבדו"

— סוד עבודת ה' הטמון במצוות מילה —

מתי עשה תרדח תשובה?

ב' ענינים במצות מילה ובפעולתה

קובץ זה יוצא לאור לעילוי נשמת
ה"ה הרב החסיד ר' מאיר ב"ר שמחה יצחק ע"ה זא"אנין
ס. פאולו ברזיל

ולזכות בניו הני לומדי ותמכי אודייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים

הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו

יהי רצון שיתברכו בכל מי"ל דמיטב מנפש ועד בשד,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

צוות העריכה וההגהה:

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מנחם מענדל ויספיש,
הרב מאיר יעקב זילברשטרום, הרב מנחם מענדל זילברשטרום,
הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוייכה.

מכון 'אור החסידות'

ת.ד. 2033 כפר חב"ד - 1469 President st. #BSMT,
ארץ הקודש Brooklyn NY 11213 U.S.A.
*5717 +1-929-754-6218
orhachasidutil@gmail.com - oh@chasidus.net

לך לך

ב מִקְדָּא אַנִי דוֹרֵשׁ

איש דרכו לכבוש

ע"פ לקסי שוחות ח"ה עמ' 1 ואילך

ה פִּנְיָנִים • עֵינֵן וּבִיאָדוֹר

• שני גדרים בעלות בארץ ישראל

ע"פ לקסי שוחות ח"ה עמ' 85 ואילך

• מתי עשה תורה תשובה?

ע"פ לקסי שוחות ח"ה עמ' 63 הע' 5

ו יִינָה שֶׁל תּוֹרָה

מילה - יסוד עבודת ה'

ע"פ לקסי שוחות ח"ה עמ' 761 ואילך

ט שִׁיחּוֹת קוֹדֵשׁ

לך לך - ללכת ולהתעלות באין

ערוך ממדריגות דקודמת

י פִּנְיָנִים • דְּרוֹשׁ וְאַגְדָּה

• החידוש המיוחד שבמצוות ברית מילה

ע"פ ספר השיחות ה'תשנ"ח ח"א עמ' 46 ואילך

• "יחליפו כח" - לכוהן של הקב"ה

ע"פ ספר השיחות ה'תשנ"ח ח"א עמ' 60 הערה 76

יא חִידוּשֵׁי סוּגִיּוֹת

ב' ענינים במצות מילה ובפערותיה

ע"פ לקסי ח"ה עמ' 761 ואילך, ח"ה עמ' 44 ואילך

יד תּוֹרַת חַיִּים

שינוי טבע הרגילות

טו דְּרָכֵי הַחֲסִידוֹת

"שכחי עמך ובית אביך"

לקראת
שבת

ביאורים על פרשת השבוע

נלקטו ונערכו מתוך תורתו של

כ"ק ארמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבנ"מ ז"ע

בפתח הגיליון

"בין עובד אלקים לאשר לא עבדו"

- סוד עבודת ה' הטמון במצוות מילה -

בסיום פרשתנו מופיעה המצווה שקיים אברהם אבינו במסירות נפש, בהיותו בן תשעים ותשע שנה. וידוע מה שכתב הגאון הרוצ'ובי שיש במצוות מילה ג' פרטים - להיות מהול, שלא להיות ערל, ופעולת המילה.

במדור "יינה של תורה" נתבאר עניינה של מצוות מילה בעבודת האדם הרוחנית, על כל ג' הפרטים שבה, ובמיוחד העניין הג' - פעולת המילה. אין די בכך שטבעו נכון ומתוקן לעבודת ה', אלא מוכרחים לעמול ולהתייגע לשבר טבעו ולעשות נגד רגילותו, ורק אז נקראים "עובד ה'".

במדור "שיחות קודש" הובאו דיבורות רבנו בפירוש הכתוב "לך לך מארצך גו", שיש להתנתק מכל רגילותיו ונטיותיו והטבע שלו, אפילו אם היו רצויים וטובים, ולהיות "עובד אלקים" - לעבוד יותר מטבעו ורגילותו.

במדור "תורת חיים" נלקטו כמה מאגרות רבנו, על הוספה יותר מרגילותו בלימוד התורה "הרבה יותר מחפצו ורצונו", בנתינת הצדקה, ובלהט חמימות עבודת ה'.

ובמדור "דרכי החסידות" נלקטו קטעים מעוררי הלבבות אודות עבודת "אתכפאי סטרא אחרא" נגד רגילותו ורצונו, באופן של "שכחי עמך ובית אביך".

ויה"ר שבזכות מצוות מילה כפשוטה, וכפי שהיא בעבודת האדם הרוחנית, נזכה לקיום מאמר רז"ל (אגדת בראשית פ"ז) "הבט לברית - אעפ"י שאין לישראל מעשים טובים הקב"ה גואלן בזכות המילה", בעגלא דידן.

המערכת

זאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ריבוי השקו"ט והמקורות שהופיעו שם, ויש להיפך, אשר במקורם מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי ביין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתתם.

מקרא אני דהדש

ביאורים בפשוטו של מקרא

איש דרכו לכבוש

רש"י מפרש, שכאשר חילק נח את הארץ לבניו נפלה ארץ ישראל ביד "זרעו של שם", והכנעניים (בני חם) באו וכבשו את הארץ מהם – האמנם בני כנען נחשבים "גזלנים" בזה שכבשו את ארץ ישראל? ואיך יתכן שהם טוענים כלפי ישראל: "לסטים אתם", אם הארץ ניתנה מלכתחילה לזרע שם?

"וַיַּעֲבֹר אֲבָרָם בְּאַרְצָא עַד מְקוֹם שָׂכֶם עַד אֵלּוֹן מוֹרָה וְהַכְנַעֲנִי אִזָּא בְּאַרְצָא. וַיֵּרָא ה' אֶל אֲבָרָם וַיֹּאמֶר לְזִרְעֲךָ אֶתְּןָ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיִּכֶּן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה' הַנִּרְאָה אֵלָיו" (יב, 1-2)

והכנעני אז נצרך – היה הולך וכבש את ארץ ישראל מזרעו של שם, שנחלקו של שם נפלה כשחילק נח את הארץ לבניו, שנאמר 'ומלכי דק מלך שלם'. לפיכך 'ויאמר ה' אל אברם לזרעך אתן את הארץ הזאת, עמיד אני להחזירה לבניך שהם מזרעו של שם:

תמוהו המפרשים ('ספר הגור' כאן, ר"א, גור אר' ועוד מפרשי רש"י בתחילת פ' בראשית):

אם אכן ארץ ישראל נפלה בחלקו של שם ("כשחילק נח את הארץ לבניו") ואין זאת אלא שאחר כך "הכנעני הי' הולך וכבש את ארץ ישראל מזרעו של שם" – איך נפרנס את דברי רש"י הידועים (בראשית א, א), שהטעם לזה ש"פתח בבראשית" הוא כדי שיהי' לישראל מה להשיב על טענת האומות בענין ארץ ישראל, וזה לשונו שם:

"שם יאמרו אומות העולם לישראל 'לסטים אתם, שכבשתם ארצות שבעה גוים' – הם אומרים להם: 'כל הארץ של הקב"ה היא. הוא בראה, ונתנה לאשר ישר בעיניו. ברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו'".

והתמיהה גדולה: אם מלכתחילה נפלה הארץ בחלקו של שם, והכנעני הוא זה שבא וכבשה מזרעו של שם – איך יתכן שכאשר בני ישראל באים וכובשים את הארץ בחזרה, יש מקום לטעון כלפיהם "לסטים אתם"?! אדרבה, הכנעניים שכבשו מתחילה את הארץ הם ה"לסטים"!

[ולמעשה, שהרא"ם מפרש, שטענת "לסטים אתם" היא על זה "שלא נתתם החלק המגיע לשאר בני שם"; אבל לשון רש"י – "לסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים" – משמעה ברור שהטענה היא על עצם הכיבוש מבני כנען].

ב. עוד הקשו המפרשים (רא"ם, גור ארי', לבוש ועוד – בראשית א, א) על טענת "לסטים אתם" – מזה שכנעו בן חם נתקלל על ידי נח שיהי' עבד לשם: "ברוך ה' אלקי שם ויהי כנען עבד למו" (נח ט, כו).

ולכאורה, כיון שכנעו הוא עבד של שם, ו"מה שקנה עבד קנה רבו" – איזה מקום יש להכנעניים לטעון "לסטים אתם" כלפי ישראל אדונייהם?!

ויש לתרץ קושיא זו בפשיטות, שאמירתו של נח "ויהי כנען עבד למו" היא רק בגדר קללה, אך אין לומר שעל ידי קללה זו נעשה בפועל כנען לעבד, ובמילא לא נכון לומר שארץ כנען היתה קנוי' כבר לישראל מצד שהכנענים ישבו שם, ושפיר יש מקום לטענת "לסטים אתם". אך הקושיא הראשונה לא נתיישבה – איך יתכן כי הכנענים קוראים לישראל "לסטים" משום שכבשו מהם את הארץ, בשעה שהאמת היא הפוכה: הכנענים הם ה"לסטים" שכבשו את הארץ מזרעו של שם?!

ג. אמנם כד דייקת שפיר – עצם הטענה "לסטים אתם" אינה מתאימה (לכאורה) בנידון דידן:

הנה גם בני נח אסורים בגזל, וכדברי רש"י בפרשת נח (ו, יג) ש"דור המבול לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל"; אך יחד עם זה, בזמן התנ"ך היו ריבוי מאורעות שבהם אומה אחת כבשה חבל ארץ מאומה אחרת, ולא מצינו שנענשו על כך. ומשמעות הדברים היא, שכיבוש מלחמה אינו בגדר של גזילה.

[וכן מובן מתוך דברי רש"י בפרשת חקת (כא, כו. ועד"ז בפ' דברים ב, כג): "לפי שנאמר 'אל תצר את מואב' וחשבון משל מואב היתה, כתב לנו שסיחון לקחה מהם ועל ידו טהרה לישראל" – היינו, שעל ידי ססיחון כבש את חשבון נעשתה שלו ואינה נחשבת גזולה בידו (כי אם ה' הכיבוש דסיחון בגדר גזל, לא היתה נקנית לסיחון, שהרי קרקע אינה נגזלת, וכמובן גם בפשטות, לפי שאי אפשר להזיז הקרקע ממקומה)].

ובזה מובן שזה ש"הכנעני ה' הולך וכובש את ארץ ישראל מזרעו של שם" – אינו נחשב להם כ"גזל", כי כן דרך העולם.

אך מעתה עוד יותר תמוה מה שבאים וטוענים כלפי ישראל "לסטים אתם שכבשתם כו" (וראה בבאר בשדה על רש"י בתחילת פ' בראשית שהאריך בקושיא זו): אם כיבוש מלחמה הוא דבר מותר ומקובל, שכן הוא דרך העולם שאומה אחת כובשת ארץ מחברתה, איזה "לסטיות" יש בזה שישראל כבשו את הארץ מידי בני כנען?!

ד. אלא ביאור הענין:

בכיבוש ארץ כנען על ידי בני ישראל – יש חידוש מהותי שאינו קיים בכל כיבוש שכובשת אומה אחת מחברתה; ולכן, כיבוש מלחמה בדרך כלל אינו בגדר "גזל", כי כן הוא דרך העולם – אבל בכיבוש ארץ כנען יש מקום לטענת "לסטים אתם" מצד החידוש המיוחד שבו.

וכוונת הדברים:

בכיבוש סתם, כאשר אומה אחת כובשת אדמה מאומה אחרת – אין הכיבוש משנה את עצם האדמה, שנעשית שייכת במהותה למי שכבשה. אדרבה: גם האומה הכובשת עצמה מבינה ו"מסכימה", כי כשם שעכשיו זכתה היא בארץ הנכבשת, הרי בהמשך הזמן יכולה לבוא אומה נוספת ולכבוש מידה את הארץ ולזכות בה על ידי כן – כי כל השינוי שעל ידי הכיבוש הוא שייכות חיצונית ותו לא.

אולם בכיבוש ארץ ישראל, נעשה שינוי מהותי בהארץ גופא – לפני כן היתה ארץ זו ככל הארצות, שאינה שייכת מבחינת מהותה לאומה פלונית בדוקא; ועתה נתחדש שארץ זו היא "ארץ ישראל", השייכת לעם ישראל עדי עד ואין אפשרות לאומה אחרת לזכות בה.

וגם כאשר בפועל גלו ישראל מארצם, נשארה הארץ במהותה שייכת אליהם; וכנוסח התפילה: "גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו" – גם כאשר "גלינו ונתרחקנו" עדיין נחשבת ארץ ישראל "ארצנו" ו"אדמתנו".

וזהו שטוענים "אומות העולם" כנגד ישראל – ולא רק יושבי ארץ כנען בלבד, אלא כל "אומות העולם" (כדיוק לשון רש"י: "שאם יאמרו אומות העולם" סתם) – "לסטים אתם"! לפני כן היתה ארץ זו ככל הארצות, שכל אומה יכולה לכבושה בזמן מן הזמנים, ואתם באים להפקיע מכל האומות זכות זו (בזה שהארץ נהפכה ל"ארץ ישראל" אחריהם).

ועל זה עונים להם בני ישראל: "כל הארץ של הקב"ה היא" – מכיון ש"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", מובן שכל הארץ שלו היא, לא רק חיצוניותה, כי אם גם פנימיותה ועצם מהותה.

ולכן, כיון ש"כל הארץ של הקב"ה היא", הרי הוא יכול לשנות את מהותה כרצונו, ולהפוך אותה (מארץ רגילה שיש לכל אומה זכות לכבושה) ל"ארץ ישראל" השייכת לישראל באופן מהותי ופנימי שאין לו שינוי לעולם.

שהנתינה היא לאברהם באופן פרטי, וממנו באה
הארץ בירושה לזרעו עד עולם.

מתי עשה תרח תשובה?

ואתה תבוא אל אבותיך בשלום

אביו עובד עבודה זרה והוא מכשרו שיבוא אליו, למדך שעשה
תרח תשובה (טו, טז, רש"י)

מלשון רש"י "שנעשה תרח תשובה", בלשון
עבר, מוכח שתרח כבר עשה תשובה בזמן ברית בין
הבתרים, והיינו זמן רב קודם מיתתו (דבומן ברית
בין הבתרים הי' תרח בן קם שנים (ראה רש"י בא יב, מ),
ובמיתתו הי' בן מאתים וחמש שנים (נח יא, לב)).

וצריך להבין, מניין למד זאת רש"י, הרי ניתן
לפרש שהקב"ה הודיעו מה שיהי' **עֵתִיד**, שבעתיד
יעשה תרח תשובה.

ויש לבאר בזה, דהנה עה"פ (נח י, יא) "מן הארץ
ההיא יצא אשור" מפרש רש"י "כיון שראה אשור את
בניו שומעין לנמרוד ומורדין במקום לבנות המגדל
יצא מתוכם", והיינו שמה שאמר הכתוב "יצא" אינו
רק להורות על יציאה ממקום למקום, אלא הכוונה
ללמדנו שיצא ממקום ההוא משום שלא רצה להיות
עם המורדים בהקב"ה.

והנה, בסוף פרשת נח עה"פ (יא, כח) "וימת הרן
על פני תרח אביו" מפרש רש"י "שקבל תרח על
אברם בנו לפני נמרוד על שכתת את צלמיו והשליכו
לכבשן האש כו", וכשניצל אברם אמרו לו להרן משל
מי אתה, אמר להם הרן, משל אברם אני, השליכוהו
לכבשן האש ונשרף". ולאחר מכן מסופר (יא, לא)
"ויקח תרח . . ויצא איתם מאור כשדים".

ומזה שלאחרי שמרמוז הכתוב המאורע דכבשן
האש כתוב "**ויצא** איתם" - בלשון **יציאה** על
דרך שנאמר לגבי אשור, למד רש"י שכומו שאצל
אשור לשון יציאה מורה על יציאה ממקום המרידה
בהקב"ה, עד"ז הוא פירוש "ויצאו" גבי תרח,
שהסיפור עם כבשן האש גרם לתרח לצאת ולעזוב
את נמרוד ועובדי ע"ז, משום שלא רצה להיות עוד
בחברתם.

ומכאן מוכח שעשה תרח תשובה עוד בחייו, ועוד
קודם ברית בין הבתרים.

שני גדרי בעלות בארץ ישראל

בפרשתנו נזכרה כמ"פ ההבטחה שהבטיח הקב"ה
את א"י לאברהם אבינו, בלשונות שונים: "לזרעך
אתן את הארץ הזאת" (יב, ז), "המקום אשר אתה
שם, צפונה ונגבה וקדמה וימה. כי את כל הארץ אשר
אתה רואה לך אתננה ולזרעך גו" (יג, יד-טז), ועוד.

והשינויים העיקריים בין הלשונות הם: א. נתינת
הארץ "לזרעך" בלבד, או "לך גו' ולזרעך". ב. הזכרת
הארץ באופן כללי בלבד ("הארץ הזאת"), או בפירוט
ארבע רוחותי' וכו'.

ויש לבאר טעם שינויים אלו:

בבעלות בנ"י על ארץ ישראל יש שני גדרים: א.
בעלות כללית - שכל הארץ שייכת לכלל ישראל; ב.
בעלות פרטית - שכל אחד יש לו חלק פרטי בארץ
השייך אליו.

ויש לומר דשני אופני בעלות אלו כלולים
בהבטחת הקב"ה לאברהם אבינו: הבעלות הכללית
של כלל ישראל על הארץ - הובטחה לאברהם
בהיותו **ראש האומה הישראלית**, שכל בני ישראל
כלולים בה, ולכן ההבטחה אליו היא הבטחה לכלל
ישראל; והבעלות הפרטית של כאו"א מישראל על
חלקו - הובטחה לאברהם בהיותו **אביו של כאו"א**
מישראל, שכאו"א מישראל יורש ממנו את חלקו
בארץ.

ומעתה י"ל, שבזה תלויים שינויי הלשון בין
הכתובים הנ"ל:

הכתוב "לזרעך אתן את הארץ הזאת" - הוא
הבטחה על הבעלות הכללית של עם ישראל על
הארץ, ולכן נזכרה ארץ ישראל בלשון כללית
("הארץ הזאת"), לפי שהנידון כאן הוא שייכות ארץ
ישראל בכללותה לעם ישראל בכללותו. ולכן נזכר
בכתוב "לזרעך" בלבד, כי אין זו נתינה לאברהם באופן
פרטי, אלא נתינה לכלל ישראל ("לזרעך").

משא"כ הכתוב "המקום אשר אתה שם גו' לך
אתננה ולזרעך גו" - הוא ההבטחה על בעלותו
הפרטית של כאו"א מישראל על חלקו בארץ, ולכן
מודגש בה גודל שטח הארץ לרוחותי', כדי לבאר
שהיא ארץ רחבת ידים שיש בה כדי חלוקה לכל
בנ"י. ולכן ג"כ נאמר בה "לך אתננה ולזרעך", היינו

יינה שר תורה

עבודת ה' על פי הפרשה

מילה – יסוד עבודת ה'

כאשר האדם עושה חשבון נפש, מוצא הוא עניינים שבהם הנהגתו כראוי, בסוד מרע ועשה טוב, ולעמדת זאת, עניינים שבהם צריך לתקן ולשפר הנהגתו, לסוד עוד מן הרע ולהוסיף בעשיית טוב.

ונראה, שהתיקון של האדם דרוש באותם עניינים החסרים לו, אבל במה שהוא נוהג כשורה, הרי הלוואי שימשיך כך, ובוודאי שאין לו צורך לתקן.

במאמר שלפנינו, העוסק בשלושת העניינים שבמצוות מילה בעבודת האדם, יבואר כיצד אותם העניינים שבאים לאדם בטבע תולדתו אינם נחשבים "עבודת ה'", ואשר חובה עליו להתייגע גם בהם לעשותם יותר מרגילותו וטבעו.

המצוות – לצרף ולזכך את הבריות

כאשר מתבוננים במהותה של מצוות מילה, עולה שמרומז בה עניין כללי בעבודת ה', אשר הוא יסוד גדול בכל המצוות כולן.

אמרו חז"ל שהמצוות ניתנו כדי "לצרף בהם את הבריות" (בראשית רבה ריש פמ"ד), לזכך את הגוף עד שלא תהי' לו תאוה בעניינים גשמיים, והעונג שלו יהי' נתון לעניינים רוחניים בלבד, ועניין זה בולט במיוחד במצוות מילה, שמחלישה בפועל את תאוותו הבהמית של הגוף. וכדאיתא במורה נבוכים (ח"ג פל"ה. פמ"ט) שא' הטעמים למצוות מילה, הוא בכדי להחליש את התאוה הקשורה עם אבר זה.

והנה, נוסף לרמז זה שבמצוות מילה ששייך בכל המצוות, הרי גם מפרטי' ודיני' של מצוות מילה יש ללמוד לכללות עבודת האדם לקונו, וכדלקמן.

ג' עניינים במצוות מילה

במצוות מילה ישנם שלושה עניינים: א. פְּעוּלַת הַמִּילָה, ב. שִׁיהִי מֵהוּל, ג. שְׁלֵא יִהְיֶה עֲרֵץ (צפנת פענח להגאון הרוג'צ'ובי על הרמב"ם ריש הל' מילה). ושלושה עניינים אלו אינם רק "חקירה" בגדר המצווה, אלא יש נפק"מ למעשה בכל אלו, שיש אופנים שבהם יתקיימו שני עניינים מגדר המצווה, ועדיין יהי' חיוב לקיים ולהשלים את השלישי.

ולדוגמא, כאשר נולד מהול, הרי הוא מהול ואינו ערל, אבל חסר העניין הא' – פְּעוּלַת הַמִּילָה, וצריך הטפת דם ברית (ראה שו"ע יו"ד סי' רסג ס"ד); ומי שנימול ומשך ערלתו, הרי

עשה פעולת המילה, וגם לא חשיב ערל (ואוכל בתרומה, כמבואר ביבמות עב, א), אבל הוא מפר בריתו של אברהם אבינו (רמב"ם הל' מילה פ"ג ה"ח), ואינו נחשב מהול – עניין הב'; ומי שנולד עם ב' ערלות ומלו רק אחת, הרי עשה פעולת המילה והוא מהול, ויחד עם זאת חסר אצלו עניין הג' – ש"א יהי ערל (ראה שבת קלה, ב).

יש לבאר עניינים אלו בעבודת האדם, בקיום המצוות כולן, שגם בהן דרוש שיהיו כל ג' פרטים אלו:

א. שיהי מהול – העבודה של "ועשה טוב" (תהלים לד, טו), והיינו שכל יהודי צריך לגלות בעבודתו הרוחנית את הטוב אשר בו. והטוב הלזה צריך להתבטא הן בעצמו – במחשבה, דיבור ומעשה של לימוד התורה וקיום המצוות, והן בנוגע לזולתו – שהטוב שבו יתגלה גם בעניין של השפעה על הזולת.

ב. ש"א יהי ערל – ה"ערל" הוא היצר הרע, כדאיתא בגמ' (סוכה נב, א) ששבעה שמות נקראו לו ליצר הרע, ו"משה קראו ערל, שנאמר ומלתם את ערלת לבבכם". ועבודה זו היא בבחינת "סור מרע", שלא להיות נתון תחת שליטת ה"ערל", התאוות הגשמיות.

ובזה גופא, הרי יש שני שלבים, "מילה" שהיא כריתת הערלה הגסה, ו"פריעה" שהיא הסרת הערלה הדקה. וכן בעבודה הרוחנית, צריכים להסיר את התאוות הבהמיות הגסות, וגם את התאוות הדקות והמעודנות יותר.

ונוסף לכך, הרי צריכים בעבודת ה' גם מעין העניין הג' – פעולת המילה, כאשר יבואר להלן.

לא חטא מימיו – אבל נחשב "אשר לא עבדו"!

ג. פעולת המילה – עניינה במצוות מילה שגם כאשר נולד מהול וכיו"ב, שאז הרי הוא מהול וגם אינו ערל, מכל מקום צריכים לעשות את פעולת המילה, הטפת דם ברית.

ובעבודה הרוחנית, ישנו גם מצב דומה לזה, שהיהודי הוא בטבעו מתולדתו "מהול" – שנוטה לעשיית הטוב, וגם באופן של "אינו ערל" – שטבעו לסור מן הרע, ומכל מקום עודנו מחויב לעשות את "פעולת המילה".

עניין "פעולת המילה" בעבודה הרוחנית הוא היגיעה והעמל בעבודת ה':

כי הנה מבואר בתניא (פט"ו), על יסוד מאמר הגמרא בחגיגה (ט, ב) בביאור הפסוק "ושבתם וראיתם... בין עובד אלקים לאשר לא עבדו" (מלאכי ג, יח), שגם "אשר לו עבדו" אינו רשע, והוא יהודי שמקפיד על קלה כבחמורה, ומכל מקום נקרא "אשר לא עבדו" משום שחסר אצלו עניין העבודה והיגיעה.

יהודי זה הוא בבחי' "מהול", שלא חסר אצלו ו"ועשה טוב" כי "לא עבר מימיו שום עבירה קלה, וגם קיים כל המצוות שאפשר לו לקיימן, ותלמוד תורה כנגד כולם, ולא פסיק פומי" מגירסא" אך אין לו בזה יגיעה כי "הוא מתמיד בלמודו בטבעו מתולדתו על ידי תגבורת המרה שחורה". וכן הוא בבחינת "אינו ערל" ולא חסר אצלו ב"סור מרע", כי "אין לו מלחמה

מתאות נשים מפני שהוא מצונן בטבעו, וכן בשאר תענוגי עולם הזה הוא מחוסר הרגש הנאה בטבעו".

אלא החיסרון הוא "שאינו עושה שום מלחמה עם היצר לנצחו . . מפני שאין יצרו עומד לנגדו כלל לבטלו מתורתו ועבודתו, ואין צריך ללחום עמו כלל", היינו שחסרה אצלו "פעולת המילה", היגיעה והעמל בעבודת ה' נגד טבעו.

והדברים אמורים גם במי שמעלות אלו לא באו לו בטבעו מתולדתו, אלא השיגן בעמל ויגיעה, אבל עתה הרי הוא במצב זה שעבודת ה' באה לו מצד טבעו, "טבע שני", שנטבע בו על ידי עבודתו, וגם אצלו חסרה "פעולת המילה", היגיעה והעמל בעבודת ה'.

והנה, כל זאת הוא בנוגע ליהודי נעלה שאין בו שום חסרון ב"סור מרע" וב"עשה טוב", אך מעין מצב זה שייך גם בעבודת ה' של כל אדם:

בכל יהודי, אפילו הפשוט ביותר, ישנן מידות טובות שטבועות בו, ומצוות מסוימות שאינו צריך שום מלחמה ויגיעה לקיימן, וכמו כן בענייני סור מרע ישנם עניינים שמופרכים אצלו לחלוטין ללא שום מלחמה והתגברות (ראה תניא פי"ח בנוגע לעניין המסירת נפש על קדושת שמו ית' שלא לכפור בהש"ת). ובאותם עניינים ומצוות, צריך הוא להשלים את העניין הג' – פעולת המילה.

ומעתה יש לבאר כיצד פועלים את ענין ה"מילה" במי שהוא כבר "מהול", ואין אפשר לעבוד את ה' נגד טבעו, באותו עניין שהוא מטבעו נוטה לו ועושה אותו ללא כל מלחמה ויגיעה.

הפעם המאה ואחת "שקולה כנגד כולן"

עניינה של פעולת המילה הוא לעשות את אותו עניין שבא אצלו מצד טבעו, אבל באופן שדורש ממנו מאמץ והתגברות, הרבה יותר מרגילותו, וכמו בעניין לימוד התורה, ללמוד הרבה יותר ממה שהי' רגיל קודם לכן.

וכפי שמבואר בתניא שם, בביאור הדוגמא שהובאה בגמרא (שם) ל"עובד אלקים" – "אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים, לשונה פרקו מאה ואחד . . צא ולמד משוק של חמרין, עשרה פרסי בזווא, חד עשר פרסי בתרי זוזי".

ומבאר, שכשם שהחמרים נוטלים על הילוך עשר פרסאות זוז אחד, ועל אחד עשר פרסאות סכום כפול, "מפני שהוא יותר מרגילותם", מעין זה הוא בלימוד מאה ואחת פעמים, "משום שבימיהם היה הרגילות לשנות כל פרק מאה פעמים . . ולכן זאת הפעם המאה ואחת, היתרה על הרגילות שהורגל מנעוריו, שקולה כנגד כולן ועולה על גביהן ביתר שאת ויתר עז, להיות נקרא עובד אלקים, מפני שכדי לשנות טבע הרגילות צריך לעורר את האהבה לה' על ידי שמתבונן בגדולת ה' במוחו לשלוט על . . הנפש הבהמית שמהקליפה, שממנה הוא הטבע".

זהו עניין "פעולת המילה": מי שחסר לו בסור מרע ועשה טוב, הרי בוודאי שצריך לרכוש את אותן מידות טובות ("שיהי' מהול") ולהסיר מעצמו את התאוות הגסות והדקות ("שלא יהי' ערל"), אך גם באותם עניינים שכבר ישנם ברשותו, שכבר נתרגל להיות "מהול" ו"אינו ערל", הנה עליו להתאמץ ולעשות את "פעולת המילה", להתעלות על רגילותו, ולעבוד את השם מתוך יגיעה והתעוררות תמידית.

שיחות קודש

לך לך – ללכת ולהתעלות באין ערוך ממדריגתו הקודמת

כאשר נולד ילד יהודי להורים שעבודתם היא באופן ד"בכל מאדך" - הרי תיכף ומיד מהרגע שיצא לאויר העולם, "בטרם ידע הנער מאוס ברע ובחור בטוב", הרי הוא גדל באוירה של עבודת ה' באופן ד"בכל מאדך".

וכאשר שולחים אותו למוסד חינוך - הרי אופן החינוך הוא ברוח זו, כי אע"פ שהחינוך הוא אמנם "על פי דרכו", הרי זה באופן שהפנימיות שבזה חדורה בכללות הענין ד"בכל מאדך".

וגם אח"כ הרי הוא דר בסביבה החדורה בעבודת ה' באופן ד"בכל מאדך" - ולכן, העבודה ד"בכל מאדך" נעשית טבעו ורגילותו, מאחר שאינו יודע אודות אפשרות אחרת, הוא מעולם לא ראה מציאות אחרת!

ולכן אין זה נחשב לעבודה ויגיעה ש"ל, ואין זה אפילו "קב שלו" ("קב" אחד בלבד שלו) - כי לא היתה לו ברירה להולד אצל הורים אחרים, וכאשר הכניסוהו למוסד חינוך הנ"ל (בהיותו בן ג' או ה' שנים) לא שאלו אותו לאיזה מוסד חינוך ברצונו להכנס, ובמילא נעשתה הנהגה זו לטבע ורגילות אצלו.

ועל זה באה ההוראה דפרשתנו - "לך מארצך וממולדתך ומבית אביך": למרות שמדובר אודות "ארצך ומולדתך" דקדושה, אופן העבודה ד"בכל מאדך", אעפ"כ, מאחר שזהו "ארצך ומולדתך" טבעו ורגילותו כו', הרי הוא במעמד ומצב ד"אשר לא עבדו", ולכן נדרש ממנו הענין ד"לך לך", עילוי והליכה שבאין ערוך לגבי דרגתו הקודמת, למעלה ממדידה והגבלה לגמרי.

זאת אומרת: נקודת ההוראה דפ' לך לך היא - שגם כאשר נמצאים במעמד ומצב נעלה ביותר, נדרשת עלי' והילוך באופן שבאין ערוך כו'.

(ש"פ לך לך השב"כ)

כאשר מעבירים את הסדרה, ונוכרים ששם הסדרה הוא "לך לך" - הרי זה מזכיר ומעורר שהעבודה צריכה להיות באופן ד"לך לך", הליכה אמיתית, למעלה ממדידה והגבלה, באין ערוך לגבי דרגתו הקודמת.

ולא רק כאשר מדובר אודות עניני הרשות - דמאי קמ"ל, אלא גם כאשר מדובר אודות עניני קדושה, נדרשת העבודה ד"לך לך", עלי' והילוך שבאין ערוך.

זאת אומרת: גם כאשר עבודתו היא באופן ד"בכל מאדך", הנה כאשר מתרגל בעבודה זו, הרי ההרגל נעשה טבע שני, או (כהלשון המובא במק"א) טבע סתם, ומאחר שזה נעשה טבעו ורגילותו, שוב אינו נקרא "עובד אלקים" ע"י עבודה זו, אלא "אשר לא עבדו".

וכמבואר בתניא (פט"ו) "מ"ש בגמרא דעובד אלקים היינו מי ששונה פרקו מאה פעמים ואחד, ולא עבדו היינו מי ששונה פרקו מאה פעמים לבד" - שזהו "משום שבימיהם ה' הרגילות לשנות כל פרק מאה פעמים... ולכן זאת הפעם המאה ואחת היתה על הרגילות שהורגל מנעוריו, שקולה כנגד כולן... להיות נקרא עובד אלקים".

והנה "בימיהם ה' הרגילות לשנות כל פרק מאה פעמים", ולכן כאשר לומד מאה פעמים ואחד, נקרא "עובד אלקים"; אבל כאשר מתרגל ללמוד מאה פעמים ואחד - הרי גם כאשר לומד מאה פעמים ואחד, שוב אינו נקרא "עובד אלקים", ולא זו בלבד שאינו נקרא "עובד אלקים", אלא יתירה מזו: "אשר לא עבדו"!

וכפי שידע איניש בנפש' שכאשר עושה דבר מסויים מצד הרגילות שלו - אינו זקוק ליגיעה והשתדלות בענין זה, ולכן אינו נקרא "עובד אלקים" מצד עבודתו זו.

דוגמא פשוטה לדבר:

וזהו החידוש שנפעל במצוות מילה, שזה שהיא חודרת בגשמיות עצמה מלמד שהקשר עם הקב"ה חדר באדם לגמרי. וזה פועל אצל האדם תמימות, היינו שגם אותם עניינים רוחניים שהיו קיימים אצלו כבר קודם נעשים באופן של תמימות ושליומות, שכל מציאותו חדורה בזה.

"יחליפו כח" – לכווח של הקב"ה

וקווי ה' יחליפו כח (הפסית פישתו)

יש לבאר פסוק זה על דרך הדרוש:

ידוע הטעם של ברכת "הנותן ליעף כח" שאנו מברכים כל בוקר, שזהו מצד ש"בכל יום מתחדש כחו של אדם... כל אדם מפקיד נשמתו אצל הקב"ה לעת ערב והוא מחזירה לו חדשה ורגועה" (שו"ע אדמו"ר הזקן סי' מו ס"ו), והמטרה בזה היא "כדי לעבוד להשי"ת בכל יכלתו ולשרתו כל היום כי זה כל האדם" (שם סי' ד ס"א).

בנוסף לכך, ישנה הנתינת כח המיוחדת המבוארת בפסוק זה:

"וקווי ה'", יהודים שעוסקים בעבודת ה' בכל כוחם ומרצם, ויכול להיווצר אצלם מצב של עייפות, שהם התעייפו מרוב השקעת כל כוחם בעבודת ה', אזי מובטח להם ש"יחליפו כח", שיחליפו את כוחם בכוחו של הקב"ה, ואזי יהי' בהם כוח להמשיך לעבוד עבודתם, ובאופן נעלה עוד יותר כיוון שאין זה כוחם שלהם אלא כוחו של הקב"ה.

החידוש המיוחד שבמצוות ברית מילה

והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם (וי, יז)

מצינו שמצוות ברית מילה הביאה שלימות מיוחדת לאברהם אבינו, וכפירוש רש"י על הפסוק (וי, א) "התהלך לפני והי' תמים", "התהלך לפני במצות מילה, ובדבר הזה תהי' תמים".

והנה, בשעת הציווי על ברית מילה כבר הי' אברהם אבינו בתכלית העילוי, וכפי שנאמר (תולדות כו, ה) "עקב אשר שמע אברהם בקולי", ופירשו בגמ' (נדרים לב, א) "חושבני' מאה ושבעין ותריך", ופירש"י: "דהכי משמע עקב, כמנין עק"ב שנים שמע אברהם בקולי", וכבר קיים את כל המצוות עד שלא ניתנו, ולאחרי כל זה עדיין לא נעשה אברהם בגדר "תמים", שהחידוש ב"תמים" לגבי "בעל מום" אינו רק באיבר שנמצא בו המום, אלא בכל האדם כולו.

ואינו מובן, מהו העניין המיוחד בברית מילה שדווקא על ידה נעשה אברהם אבינו "תמים" בכל מציאותו?

ויש לבאר, דהחידוש דברית מילה היא כריתת הברית "בבשרכם", היינו שהמצווה היא בגשמיות עצמה. וזה דווקא פועל תמימות ושליומות בכל ענייניו של האדם, בכללות מציאותו.

דהנה, פירוש המושג תמימות הוא שהמציאות היא שלמה, ובעבודת האדם הכוונה שעבודת האדם ודביקותו בהשי"ת חדרה בכל מציאות האדם בשלימות. ולכן, כל זמן שעבודתו של האדם היא בענייניו הרוחניים בלבד ולא חודרת בגשמיות עצמה, אין אצלו מצב של תמימות ושליומות כיוון שעבודתו מוגדרת בתחום אחד בלבד, ואינה בכל מציאותו.

הידושי סוגיות

עיון ופולפל בסוגיות הפרשה

ב' עינים במצות מילה ובפעולתה

יביא החילוק בדברי המשנה והברייתא בנדרים / יביא מדברי הרוצ'בי דבמצות מילה יש פעולה ותוצאה, ובהתוצאה גופא ב' פרטים – שלילית וחובית / יבאר דב' עינים חלוקים אלו עסקי בהו המשנה והברייתא / יבאר עוד דב' עינים אלו חלוקים מענין השלימות לתמימות / יבאר דגם ענין עצם פעולת המילה ישנו בהמשך הסוגיא

מצינו ב' עינים כלליים: **פעולת המילה** עצמה, ו**התוצאה והנפעל ממנה**, שבוה גופא ישנם ב' פרטים, חדא שלא יהי' ערל, ועוד שיהי' מהול.

והדברים מבוארים בארוכה בדברי הגאון הרוצ'בי (צפע"נ ריש הל' מילה. ועוד), דכמה נפק"מ בזה, ומהם: א) כשנולד מהול, דבעי הטפת דם ברית (ראה שבת קלה, א. רמב"ם הל' מילה פ"א ה"ז, ועי' דב"ר רפ"ו דמשמע דאי"ו משום ספק ערלה כבושה, אלא גדר במצות מילה, וכמ"ש בצפע"נ שם), והיינו כי נוסף להנפעל שיהי' מהול נדרשת גם **פעולת המילה**. ב) המושך ערלתו, דהוא "מפר בריתו של אברהם אבינו" (רמב"ם הל' מילה פ"ג ה"ח. וראה אבות פ"ג מ"א ובפיהמ"ש שם), והיינו אע"ג שהיתה אצלו פעולת המילה, והוא גם לא ערל – שלכן מותר לאכול בתרומה (יבמות עב, א (להגי' הא' ברש"י ותוס'). רמב"ם הל' תרומות פ"ז ה"י) – מ"מ השתא חסר הוא הענין החיובי שבמילה – שישאר מהול. ג) הנולד עם ב' ערלות, דצריך למול שתיהן (ראה שבת שם רע"ב. רמב"ם הל' מילה פ"א שם), אף שגם במילת א' מהן יש לו פעולת המילה והוא מהול – אכתי הוא בגדר 'ערל'.

תנן בנדרים (לא, ב): "גדולה מילה שכל המצוות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם עד שמל, שנא' התהלך לפני והי' תמים", ובגמ' (וכ"ה בתוספתא שם פ"ב ה"ו): "תניא רבי אומר גדולה מילה שאין לך מי שנתעסק במצוות כאברהם אבינו, ולא נקרא תמים אלא ע"ש מילה, שנא' התהלך לפני והי' תמים, וכתוב ואתנה בריתי ביני וביניך".

והנה, בפשטות תוכן ב' המאמרים הוא חד, אולם כד דייקת מצינו בהם כמה חילוקים עיקריים, ומהם: במשנה נקט לישנא ד"לא נקרא שלם עד שמל", ואילו בברייתא הל' הוא "לא נקרא תמים אלא ע"ש מילא"; שזהו שינוי עיקרי בתוכן: לפי סגנון המשנה – "כל המצוות שעשה אברהם אבינו מביאות לשלימותו, רק ד"לא נקרא שלם עד שמל", שלא נעשה שלם ע"י המצוות עד שקיים גם מצות מילה; אמנם להברייתא הרי "לא נקרא תמים אלא ע"ש מילא", ומשמע דמצות מילה לבדה היא הפועלת שיהי' "נקרא תמים".

ונ"ל, דהחילוק בין המשנה והברייתא הוא לפי דעסקי בתרי עינים, דבמצות מילה

דלא רק שאין בו חסרון, אלא שהוא תמים ושלם בתכלית השלימות.

ו"ע"ד דין תמים בקרבנות, שיש בו ב' ענינים אלו: שלילת חסרון - שאין בו מום הפוסל, אבל יש בכלל זה גם תמימות יתירה, כמ"ש הרמב"ם "מצות עשה להיות כל הקרבנות תמימין ומובחרין שנא' תמים יהי לרצון זו מ"ע" (ריש הל' איסורי מזבח. ועד"ז רפ"ו שם גבי נסכים ועצי המערכה). והיינו, דאף ש"מובחרין" הוא דין בפ"ע בקרבנות (כמובא ברמב"ם שם פ"ב הל' ש' שלמד מדכתיב "מבחר נדריכם"), מ"מ נכלל בלשון "תמים יהי", ובהביאו קרבן מן המובחר מקיים לא רק דין מובחר שבקרבנות, אלא גם הא ד"תמים יהי", כי ב"תמים" יש שני פרטים, "תמים" בניגוד לבעל מום, והיינו שאין בו חסרון, ותמים שיש בו תוספת שלימות ותמימות, אף שגם בלא"ה הוא שלם.

ו"י"ף דזהו החילוק בין הלשונות ד'שלם' ו'תמים', שאף שבכללות הם ענין אחד - בפרטיות 'שלם' הו"ע השלימות בלי חסרון, ו'תמים' היא התמימות היתירה ע"ז.

ו"עפ"ז יש לבאר דזהו החילוק בין המשנה להבדלה: במשנה מדובר בגדר שלם בלי מום וחסרון, ולכן לשונו הוא "שלא נקרא ש"ם עד שמל", היינו שהמילה פעלה באברהם ש"ימות - ד"כל המצוות שעשה א"א" אכתיל לא הי' בכחן לפעול בו שלימות, ורק כ"שמל" נקרא שלם; משא"כ בברייתא המדובר הוא בענין התמימות הנוספת על השלימות, דמצות מילה פעלה בא"א נוסף על השלימות דכל המצוות גם תמימות יתירה, וע"ז אומר דאף ש"אין לך מי שנתעסק במצוות כא"א", התעסקות באופן של טירחא ויגיעה ומס"נ - מ"מ "לא נקרא תמים אלא

דבזה יובנו דברי הגמ' (מנחות מג, ב) "בשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום, אמר אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוה, וכיון שנזכר במילה שבבשרו נתיישרה דעתו", דמוכרח מזה שמצות מילה היא (גם) בזה שיהא מהול, דלכן נתיישרה דעתו כשנזכר שיש לו מצוה זו (ראה שו"ת אור זרוע סי"א).

ומעתה י"ל, דהמשנה והברייתא תרומיהו עסקי בב' הענינים הנפעלים מכח מצות מילה: במשנה המדובר הוא בעיקר ע"ד הסרת הערלה שבמצות מילה, וכמובן מסדר הדברים במשנה - שבא זה כהמשך להדין ד"קונם שאני נהנה לערלים מותר בערלי ישראל ואסור במולי עכו"ם כו' שאין הערלה קרוי' אלא לשם עכו"ם כו' ראב"ע אומר **מאוסה היא הערלה כו'** - דזהו"ע דשלילת הערלה. [וכ"מ ברמב"ם הל' מילה (פ"ג הל' ה'): "מאוסה היא הערלה שנתגנו בה הגוים . . וגדולה היא המילה שלא נקרא א"א שלם עד שמל", הרי שכולל ב' הענינים דמאוסת הערלה וגדולת המילה בחדא מחתא]. אמנם בברייתא המדובר הוא בעיקר ע"ד התוצאה החיובית שבמילה - שיהא מהול, וע"ז מדייק ד"לא נקרא תמים אלא ע"ש מי"ה", היינו המילה עצמה. אך עדיין צ"ב בהסברת הדבר, אמאי שלילת הערלות היא המשך לפעולת כל המצוות, והמילה עצמה היא ענין בפ"ע.

ויבואר זה בהקדים שינוי נוסף בין המשנה להבדלה: במשנה הל' הוא "לא נקרא ש"ם עד שמל", ובברייתא "לא נקרא תמים אלא ע"ש מילה", ובפשטות היינו שלם היינו תמים, אולם י"ל דאלו ב' ענינים: דהנה, ב'תמים' מצינו ב' ענינים (א) שלילת מום וחסרון, (ב) תמימות ושלימות נוספת,

כותב "לא נקרא שלם עד שמו", דע"י הסרת הערלה נעשה שלם [ודו"ק בל' רש"י פרשתנו יז, א "אתה בעל מום". וראה גם ב"ר פמ"ו, א (בסופו), ד. ובכללי המילה לר"י הגזור ע' 8]. אמנם הפעולה החיובית דמילה המדוברת בברייתא, שהיא שיהי' מהול – אי"ז רק ענין שלילי שאין לו ערלה, אלא ענין חיובי שהוא מהול; וזהו שמוסיפה הברייתא ד"לא נקרא תמים אלא ע"ש מילה", דעצם היות האדם מהול הו"ע שפועל בו תמימות יתירה.

ויש להוסיף, דב' ענינים אלו הם בהתאם להטעמים השונים שבמצות מילה, דבכללות הם ב' טעמים: א) "למעט תאוות כו' ולהחליש זה האבר כו'" (מו"נ ח"ג פמ"ט. וראה בארוכה מטה משה חלק שביעי עניני מילה) – הסרת כל המידות הפחותות שבגוף, שזה מתאים להענין הא' הנ"ל שלא יהי' ערל. ב) "למאמיני יחוד השם אות אחת כו'" (מו"נ שם), "שנעשה אות קבוע בבשר על אמונת היחוד לא ישונה ולא יסור לעולם כו'" (רבינו בחיי בכד הקמח, מילה) – מתאים להענין הב' הנ"ל, שזוהי תמימות ושלמות יתירה שנפעלת בעצם הענין שיהי' מהול.

על שם מילה, דרך המילה בכחה לפעול בו תמימות יתירה זו.

דבזה מבואר גם השינוי הא' הנ"ל בלשונותיהם, דבמשנה משמע דכל המצוות פעלו באברהם ענין השלימות, ואלא שמצות מילה היא שגמרה השלימות שלו, אולם רק בצירוף כל המצוות שעשה קודם; והיינו מפני ששלימות היא ענין המצטרף מכל מה שמביא לידי שלימות – כל המצוות, והמילה היא שגמרה את השלימות, דהיא הסירה את המניעה האחרונה להגעה לשלימות זו. משא"כ התמימות היתירה המדוברת בברייתא – היא אינה נפעלת ע"י כל המצוות, כ"א רק מצות מילה לבדה פועלת תמימות יתירה זו.

ומעתה יבואר היטב דב' ענינים אלו תלו בתוצאת המילה: הענין ד"לא יהי' ערל" שבמילה המדובר במשנה, פעולתו היא שהאדם יהי' שלם בלי מום, דערלה היא מום, שהרי ערל אינו יכול לאכול בתרומה (יבמות עב, א. רמב"ם הל' תרומות פ"ז ה"י), ובהסרת הערלה מתבטל החסרון שלו ונעשה שלם; וזהו שבמשנה דקאי בהסרת הערלה

שינוי טבע הרגילות

נתינת צדקה מעבר ליכולת הנוכחית

קבלתי את ההמחאות [ובהן תרומה כספית] . . שהשאיר לפני נסיעתו חזרה למלא ולהמשיך במנהגו הטוב.

מלבד מעשה הצדקה של ההשתתפות בעבודה הרחבה . . שכל המרבה הרי זה משובח, ומלבד המעלה שבאי-הקטנת מידת הצדקה שהיו רגילים לתת בעבר, שאת גודל הדבר למותר להדגיש,

הנני מעריך במיוחד את פעולתו הטובה הנוכחית ביודעי את הנסיון שבטח ה' לו בזה – לפי מה שהזכיר רואה את מצבו בדגה הנוכחי.

ככל שהנסיון קשה יותר כך חזקה יותר צריכה להיות מדת האתכפאי (כפי' עצמית כדי לעמוד בנסיונות). מלבד המצוה הגדולה שכרוכה בכך, משפיעה פעולת האתכפאי על שיפור וזיכוך ה"אני". מדת האתכפאי יקרה מאד אצל הקב"ה ופותחת צינורות בלתי רגילים להמשיך את ברכתו והצלחה בגשמיות וברוחניות.¹

"להתחמם" יותר מהרגילות

...כאשר היצר טוב בא לאדם בגיל שלש עשרה שנה, האדם הוא כבר משומש ע"י היצר הרע שבא לפני שלש עשרה שנה, והוא, היצר הרע, טוען שיש לו "חזקה" על גוף האדם, ועל המחשבות דיבורים ומעשים שלו, והוא ה"בכור".

הנה ישנה עצה לכך שבמחשבה דיבור ומעשה לא יתפסו בקלות פניות, מחשבות זרות או כוונות לא טובות מהיצר הרע, והעצה לכך היא, שלזמן מסויים יתנתקו מהאוויר החיצוני, יסתגרו בד' אמות של בית הכנסת, ישיבה או בית מדרש, ושם "להתחמם" ("דערווארימען זיך") יותר מהרגיל, באהבת השם, אהבת התורה ואהבת-ישראל.²

לימוד התורה יותר מרגילותו

...והנה ידוע הכתוב בתורתנו הקדושה "אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו וגו' ונתנה הארץ יכולה וגו'" ופירש רש"י "אם בחקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה".

ואם כן ברורה דרכו אשר כיון שזיכהו השי"ת להעמידו בקרן אורה זו תורה, הנה עליו להיות עמל בתורה, היינו יותר מרגילותו וטבעו, שלכן זהו נקרא בשם עמל.³

...ובמה שהעיר בדברי רבנו הזקן בתניא פרק ל' שלימוד התורה צ"ל הרבה יותר מחפצו ורצונו לפי טבעו ורגילותו וכו', ושואל במי שאין לו הרבה זמן לרשותו האין יכול הוא לקיים האמור.

אבל רבנו הזקן לא כתב סתם שצריך "ללמוד הרבה", ודייק "הרבה יותר מחפצו ורצונו לפי טבעו ורגילותו", ובזה שוין בעלי עסקים ויושבי אהל שעל שניהם להתגבר על הטבע ורגילות ועל החפץ והרצון כל אחד בשלו, אשר אז ימלאו כ"ל הזמן אשר עפ"י תורה פנוי הוא, בלימוד התורה, וכמבואר בהלכות ת"ת אופן החיוב דבעלי עסקים בלימוד התורה, ואין לך דבר העומד בפני הרצון הפנימי של איש הישראלי שביכולתו להתגבר על רצונו בחיצוניות. - ראה רמב"ם הל' גירושין ספ"ב.

ובודאי יודע משלשת השיעורים הידועים בחומש תהלים ותניא וישמרם עכ"פ מכאן ולהבא, אבל מובן שנוסף על זה צריך להיות לו קביעות עתים ולא רק בזמן אלא גם בנפש בלימוד מאור שבתורה זוהי תורת החסידות...²

א. אגרות קודש ח"ד ע' קצו / ב. אגרות קודש ח"ד ע' קלא / ג. תרעם מאגרות קודש ח"ה ע' קסח - אגרות קודש מתורגמות ח"א ע' 285 / ד. תרעם מאגרות קודש ח"ד ע' שש - אגרות קודש מתורגמות ח"א ע' 206

דברי החסידות

מתוך כתבי רבותינו נשיאי חב"ד

"שכחי עמך ובית אביך"

באמת ענין לחזור על לימודו ה"ז דבר קשה יותר מללמוד דבר חדש שיש בו שכל חדש

"ואשיבה רגלי אל עדותיך"

ואשיבה רגלי אל עדותיך, פי' ההרגל וכו'. והכא נמי כך אם תשיב משבת רגליך, ההרגל של עוה"ז, וכל הפסוק יובן ממילא, אז והאכלתיך נחלת יעקב אביך וגו' וק"ל. וכן אפשר מה שנאמר וישא יעקב את רגליו הוא ג"כ ההרגל, שיצא מגשמיות לרוחניות, והבן.

(כתר שם טוב סי' נז)

אתכפיא בכל עת הפועלת ישועות

...ובעלי עסקים יש להם אתכפי' בכל עת, ועד"מ כשטרוד בעסקיו ומפסיק לתפלת המנחה, או ק"ש דערבית, וכדומה בכל פרט כמו בנתינת הצדקה וכדומה. הנה ע"י אתכפיא זו פועל ישועות...

(ספר המאמרים לקוטי תורה תורת שמואל תרל"ז ח"ב ע' תצב)

קשה יותר מללמוד דבר חדש

...וארז"ל אינו דומה שונה פרקו מאה פעמי' לשונה פרקו מאה פעמים ואחד, שנת' בסש"ב פט"ו שזהו לפי שרגילותם הי' לחזור מאה פעמים, וכשחוזר על למודו מאה פעמים ואחד הנה ע"י פעם אחת היתירה הלזה פועל בנפשו בחינת אתכפיא...

כי באמת ענין לחזור על לימודו ה"ז דבר קשה יותר מללמוד דבר חדש שיש בו שכל חדש, אבל לחזור (אם אינו מעמיק כ"כ עד שיוליד התחדשות בשכל זה עצמו) ה"ז דבר כבד, ורק ע"י קבלת עול יחזור על לימודו גם יותר מהרגילות.

ולכן אמר בתנא דבי אליהו שזהו תשובה ג"כ, כמש"א שם הי' רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים, וכ"ה בענין החזרה ג"כ, שזהו הכלל שכל מה שהוא יתר מרגילותו ה"ז הוא אתכפי' ונק' תשובה ועובד אלקי'.

ונודע כי ענין עובד אלקי' ה"ה ממש בחי' אתכפי', כי אלקי' בגימ' הטבע, ועובד אלקי' היינו שמעבד את הטבע, ע"ד עורות עבודים שמעבדים אותם ע"י שכובשים אותם ומרככים אותם שינטו לאן שירצו ולא ינגדו כלל, ולא יהי' קשים כארז, כ"א רכים ונוחים כו'.

וכן הוא ענין סיגוף הטבע, שהגם שטבעו הוא שלא ירצה לחזור יותר מרגילותו, או שגם רגילותו אינו רוצה כ"כ, עכ"ז הנה הוא כופה אותו לשנות טבעו ורגילותו עד שיחזור או ילמוד יותר מן רגילות הכללי כו'...

(שם ע' תרס)

"שכחי עמך ובית אביך"

...תחלת העבודה היא להיות שכחי עמך ובית אביך לצאת מהרגילות שלו לעזוב דרכו ועניניו שהוא מורגל בהם שזהו ג"כ שבירת עצם החומריות וכללותה,

כי הענינים שהוא מורגל בהם הוא מדמה בנפשו שא"א כלל להיות בלעדס. ובאמת אינו כן שאינו מוכרח כלל.

ובכדי לצאת [מזה] הוא ע"י ביטול כללי של החומריות אזי יכול לצאת מההרגילות ולשנות דרכו. . וזה ראשית ותחלת העבודה ואח"כ יכול לילך במדרי' מדרגא לדרגא.

(ספר המאמרים עטר"ת ע' תרז)

"לך לך מארצך" – מהארציות והרגילות שלו

...עסק התורה גופא צריך להיות בעבודה ויגיעה, וכמאמר יגיעת ומצאת דבכדי למצוא דבר שכלי הוא בא ע"י יגיעה דוקא, הנה עוד זאת אשר בזה משנה הרגילות שלו, וכמאמר אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחד שנק' עובד אלקים,

דנהה ראשית העבודה הוא לשנות את הרגילות שלו, וזהו מה שתחלת הדבור עם אאע"ה הי' לך מארצך וממולדתך ובית אביך שיצא מן הארציות והרגילות שלו שזהו מולדתך מדות טבעים וגם מבית אביך שהוא ענין שכל הנקנה ע"י שכל אנושי הנק' בל' העולם "הנחות העולם" ("וועלטיקע הנחות").

וכמו שישנם כמה דברים בהענין דנאה ומגונה שע"פ הנחת העולם נעשה המגונה נאה וקוראים זה בשם נימוס והדומה, ובסבת דבר זה מכשירים כמה דברים שאינם נעשים באמת והם רק מן השפה ולחוץ כו' וכל ענינם הוא רק מה שיהי' נראה להזולת, ולפעמים מגנים את הנאה באמת.

וטעם הדבר הוא לפי שהולכים בדרך כלל אחרי הרגילות והטבעיות אשר ברובם הם ארציות וחומריות בלבד.

ולזאת הנה ראשית העבודה הוא עזיבת הרגילות שלו ובזה נעשה כלי לההמשכות והגילויים שע"י התורה.

(ספר המאמרים תרפ"ח ע' קנ)

